

блокаду, нелегальні операції у кіберсфері, хімічні атаки тощо. Гібридна війна використовує усі види влади держави, щоб нав'язати свою волю іншій державі, нападаючи на найслабші точки розвитку суспільства, адже вона бореться за «розум» і «душі» громадян [6].

Очевидно, що війна — це не лише безпосередньо бойові дії, але і конкуренція економік, способів життя і мислення правителів, змагання систем державного управління, сутічка потенціалів і протистояння ідеологій [1]. Розбудова, відбудова і зміцнення довіри залишаються критично важливими задля досягнення довгострокової стійкості проти гібридних загроз, які сильно шкодять безпеці на рівні держави і суспільства. Розбудова довіри в громадах і між ними має бути основою зусиль з нейтралізації гібридної війни і загроз. Це вимагає неперервних зусиль на рівні структур і політики з метою розвитку міцних зв'язків між державою і людьми, які підтримувались би змістовною прозорістю, відчуттям власності і інклюзивністю [4].

Література

1. Є. Магда. Гібридна війна: вижити і перемогти. URL: https://balka-book.com/files/2017/06_10/12_24/u_files_store_6_68818.pdf
2. Психологічні аспекти бойової діяльності. Гібридна війна та її психологічна характеристика. Teletype. URL: https://teletype.in/@flexkharkiv/H14_fB6jH
3. Городиська Н.; Гурська В. Філософія та психологія гібридної війни. I Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» (до 35 роковин аварії на Чорнобильській АЕС). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/35093/2/MCTD_2021_Horodyska_N-Philosophy_and_psychology_102-104.pdf
4. Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот. NATO OTAN. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-yak-antidot/index.html>
5. Гібридна війна проти України: історія, інструменти, технології. Вінницький інформаційний портал. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>

УДК 327,5

А. Криськов, д-р іст. наук, доц.; А. Дзюба

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГІБРИДНА ВІЙНА. ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА УКРАЇНЦІВ

A. Kryskov, Dr., Assoc. Prof.; A. Dziuba

HYBRID WAR. INFLUENCE OF RUSSIAN PROPAGANDA ON UKRAINIANS

Інформаційна війна у сучасних умовах є одним з вирішальних факторів перемоги. Особливо це важливо для України, яка веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом. Від того, як за кордоном сприймають події в Україні, залежить і рівень політичної підтримки, і обсяги допомоги, і масштаби запроваджених проти агресора санкцій. Об'єктивні дані свідчать, що перший раунд інформаційного протистояння протягом 50 днів війни Україна виграла вчисту [1].

Однак під час нинішнього повномасштабного вторгнення ми спостерігаємо на порядки меншу активність російських фахівців з психологічних операцій в нашому інформаційному просторі. І тут є цілком логічне пояснення – ці фахівці змушені весь час «сидіти в обороні», аби працювати із власним населенням на тлі протидії масовим і успішним інформаційним кампаніям з поширення правди про військові дії й жертви серед російських військових у російських соціальних мережах.

«Спецоперація», а не «війна», «хлопок», а не «вибух», «перегрупування», а не «відступ», «жест доброї волі», а не «втрата контролю над островом Зміїний» - усі ці та багато інших слів і словосполучень використовують російські пропагандистські медіа. Таке викривлення сенсів називають «новомовою». Новомова - це штучна мова, яку використовували та досі використовують країни з тоталітарним устроєм політичного життя [2]. Її сенс полягає в тому, що слова набувають інших значень відповідно до вимог режиму. Термін «новомова» вперше використав Джордж Орвелл в антиутопічному романі «1984». У творі цією мовою послуговується «АНГСОЦ» - керівна партія Океанії.

росія часто використовує цей інструмент пропаганди для контролю і регулювання настроїв суспільства. За допомогою новомови кремлівські та проросійські медіа намагаються впливати не лише на свою внутрішню аудиторію, а й на зарубіжну, і українців у тому числі. MediaSapiens пояснює, що таке новомова, як впливає її використання на мислення, чи можна вважати новомову обмеженням свободи слова та які пропагандистські меседжі росія поширює за її допомогою. Проте успіхи російської пропаганди значно знизились після введення так званої «спеціальної воєнної операції». Ворог дезорієнтувався через нерозуміння жителями постраждалих територій післявоєнного майбутнього. В населення виникають запитання щодо їхнього майбутнього життя на окупованих територіях та «визвольного» характеру воєнних дій [3], а російська пропаганда неспроможна пояснити необхідність «спеціальної воєнної операції» та донести поняття «денацифікації». Це зіграло на нашу користь. Пропаганда росії досить потужна, але її слабкими місцями є непослідовність, несвоечасність інформаційних дій та відсутність їхньої належної підтримки. Відтак, можемо зрозуміти сутність російської пропаганди, та надалі ефективніше протидіяти їй.

Пропаганді притаманне використання одночасно кількох каналів комунікації. Сьогодні ви це прочитаете в Telegram-каналі, завтра це вам покажуть в TikTok, а післязавтра той самий наратив нав'яжуть ще в інтерв'ю якогось «хорошого русского». І так інформація шматками потрапляє до вашого мозку з різних джерел. Пропаганда перекладає відповідальність за війну з росії на Україну.

Перше, що робитиме пропаганда в тому суспільстві, яке намагається завоювати, – це сіятиме розбрат. Цей спосіб описаний ще в книзі китайського мислителя і військового стратега Сунь-цзи «Мистецтво війни»: «Якщо в лавах противник злагода – посій там ворожнечу» [4]. Ворожа пропаганда прагне, аби українці перекладали провину за війну на свою владу чи на окремі соціальні групи в межах країни. Друге - маніпуляція болючими питаннями. В Україні такою точкою є мовне питання. Приклади можна знайти в роликах у TikTok, які швидко стають вірусними й доносять потрібний пропаганді зміст великій кількості людей. Наприклад, у ролик показують розбомблений будинок. І розпачливим голосом за кадром дівчина розповідає російською мовою: «Рассказываю во Львове, что осталась без дома, а мне отвечают: «Чому не українською?». Такі ролики дуже небезпечні. Вони штучно прив'язують суспільно-важливе питання мовної ідентичності до болючої проблеми бомбардувань та втрати житла. І виходить, що в порівнянні із загрозою життю, мова ніби відходить на другий план. А людей, які порушують мовне питання, пропаганда в такий спосіб намагається присоромити, що вони нібито «лізуть з дрібницями», коли навколо така трагедія. Це чиста маніпуляція.

Найбільший вплив російська пропаганда має під час окупації. В цей час населення не має доступу ні до територій, підконтрольних Україні, ні до правдивих джерел інформації і бачить лише пропагандистські дії з боку росіян. Одним із прикладів є спроби окупантів впровадити російську освіту, як у навчальному закладі села Богуславка, що на Харківщині. Звичайні шкільні кабінети, де навчались маленькі

українці, перетворились на склад книжок російської федерації. Правоохоронці вилучили понад 500 підручників російського зразка для учнів 1-11 класів. І це лише один із багатьох випадків. Агітація, пропаганда та виховання «русского духа і патріотизма» - основні цілі російської так званої навчальної програми.

Найбільш поширений вираз про те, що українці та росіяни – один народ має давню історію. За часів імперії була теза про середньовічний руський народ, що в часи дроблення Русі поділився на окремі частини, але під владою Москви мав знов об'єднатися у єдиний етнос. Сучасний російський наратив до цієї тези додав ще й спільне радянське минуле. Втім, факти заперечують ідею такої єдності. Доведемо це на прикладі мови та релігії, адже у Середньовіччі то були основні маркери етносу. Єдиною спільною мовою Русі була церковнослов'янська, себто писемна. Вона була створена на основі давньоболгарської й виконувала функцію, аналогічну латині в Західній Європі.

Як ми бачимо, пропаганда путінського режиму проявляє активність в намаганнях переробити українців в росіян. Проте брехня тільки здається переконливою, особливо коли її насаджують озброєні та жорстокі загарбники.

Література

1. Корсунський С. Інформаційна складова війни: як Росія намагається послабити підтримку Заходу. 20 квітня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/informatsiynavivna-rosiyskuu-vplyv/31811302.html>
2. Кульженко В. Новомова: як російська пропаганда намагається конструювати реальність росіян і деморалізувати українців за допомогою слів. 30 січня 2023 р. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31087/2023-01-30-novomova-yak-rosiyska-propaganda-namagaietsya-konstruyuvaty-realnist-rosiyan-i-demoralizuvaty-ukraintsiv-za-dopomogoyu-sliv/>
3. Рябокін М. Російська пропаганда: вплив та слабкі місця. 23 червня 2022 р. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/167336>
4. Демчак О. "Ракети запускає Росія, а агресію ми перемикаємо на Україну". 22 грудня 2022 р. URL: <https://suspilne.media/343150-raketi-zapuskae-rosia-a-agresiu-mi-peremikaemo-na-ukrainu-kropivnicka-naukovica-pro-rosijsku-propagandu/>

УДК 32.019.51

В. Лозовий, д-р іст. наук, проф.

Національний інститут стратегічних досліджень, Україна

ВИКОРИСТАННЯ «ОБРАЗУ ВОРОГА» ТА МОВИ ВОРОЖНЕЧІ ЯК СКЛАДОВА АНТИУКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ КРЕМЛЯ

V. Lozovyi, Dr, Prof.

USE OF "ENEMY IMAGE" AND HOSTILE LANGUAGE AS A COMPONENT OF THE KREMLIN'S ANTI-UKRAINIAN POLICY

Становлення путінського авторитаризму у Росії, його курс на відновлення «сильної держави» у внутрішній та зовнішній політиці, спонукав до пошуку «ворогів» для консолідації суспільства навколо режиму та формування проросійської громадської думки за кордоном. Щодо України, створення «образу ворога» пов'язане з імперськими прагненнями Кремля спрямованими на відновлення геополітичного домінування і ліквідацію її державного суверенітету. Враховуючи те, що основним виправданням свого вторгнення Кремль зробив аргументи про нібито «ворожість» України до Росії, важливим є дослідження пов'язаності маніпулятивної антиукраїнської політики творення «образу ворога» з агресивною політикою РФ.